

поховання в Чумалівському монастирі, але стараннями племінника Петра та родичів тіло о. Кіріака було перевезено до рідного села. Поховальний обряд здійснив тодішній духівник Свято-Вознесенського Чумалівського монастиря архімандрит Євфимій (Шутак). Жителі села Нижній Бистрий пригадують, що на похорон прибула велика кількість вірників з Вонігова, монахині з Углянського та Драгівського монастирів. Похований на центральному цвинтарі с. Нижній Бистрий¹.

Матеріал підготовлено на основі архіву Мукачівської Православної єпархії (Особова справа ієромонаха Кіріака (Росоха М.Ф.)).

*Андрій Світлинець,
Сергій Канаило,
ієрей Олександр Монич*

¹ Світлинець А., Канаило С. Названа праця. – С. 147.

Архімандрит Матфей (Вакаров) (23.01.1888 - 1.10.1953)

Ряд із подвижниками Православної Церкви на Закарпатті преп. Алексієм Карпаторуським, архімандритом Амфілохієм (Кеменем), архімандритом Боголіпом (Церковником) значну роль у відродженні дідівської віри відіграв архімандрит Матфей (Вакаров).

Про життя та діяльність архімандрита Матфея мало писалося в історичній літературі. Зустрічаємо лише невеликі біографічні відомості в кількох статтях та краєзнавчих розвідках. У зв'язку з цим, для дослідження його життєвого шляху, нам стали в нагоді архівні матеріали державних та єпархіальних збірок.

Архімандрит Матфей (в миру Василь Степанович Вакаров) народився 23 січня 1888 р. в родині селян¹. Про батьків Василя маємо не багато відомостей. Знаємо, що його мати – Юліанія Хвуст, була звичайною селянкою, яка з ранку до ночі трудилася у полі та виховувала дітей. Батько – Степан Вакаров був заарештований та засуджений на два роки в'язниці й 300 крон штрафу за перехід у православ'я під час «Другого Мараморош-Сиготського процесу» 1913-1914 рр². Судові переслідування не зупинили православ'я. Як згодом писав архімандрит Матфей: «люди уже говорили в домах, на улицах, на полях, при всяких работах; говорили мужчины, говорили женщины, говорили подростки и даже дети школьники... Стало быть, один разговор был и споры только о Православии».

¹ ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4д. – Спр. 166. – Арк. 49 зв.

² Из истории восстановления Православной веры в южно-карпатской Руси // Православный Русский календар на 1930 г. – Владимирова, 1929. – С. 63.

У рідному селі у 1894-1900 рр. навчався в народній школі. З дитинства малий Василь обрав для себе єдиний шлях – служіння Богу. У 1911 р. разом із своїм односельцем Василем Кемінем вони відправилися до Яблочинського монастиря на Холмщині. Тут Василя Вакарова було зараховано до числа братії. У монастирі юнака призначили статутником при пастирській школі. 21 липня 1912 р. настоятель монастиря архімандрит Серафим (Остроумов)¹, з благословення архієпископа Євлогія (Георгієвський), постриг його в рясу та камилавку. 16 листопада 1913 р. пострижений у мантию з нареченням імені Матфей. Наступного дня після постригу, 17 листопада, о. Матфей рукоположений в м. Холм (нині Хелм на території Польщі) архієпископом Євлогієм в сан ієродиякона².

Після закінчення монастирської школи у березні 1913 р., о. Матфей разом із своїми соратниками о. Амфілохієм (Кеменем) та о. Серафимом (Бровді), за рішенням архієпископів Євлогія та Антонія (Храповицького), були відправлені в Константинополь. 29 березня 1914 р. митрополит Селевкійський Герман (Стринопулос), ректор Халкідонської духовної академії на о. Халка рукоположив Матфея в ієромонаха³. Отримання священницького сану в Константинополі не було випадковим. Цим кроком вище церковне керівництво Російської православної церкви прагнуло відвести від новорукоположених репресії. З о. Халка молоді місіонери через Італію (де вони відвідали Рим та Ватикан) 27 квітня 1914 р. прибули в Ізу.

Як пише ієромонах Сергій (Цьока), через шість годин після повернення додому о. Матфей був заарештований угорськими жандармами. Формальний привід для арешту – нелегальний перехід кордону. З Ізи о. Матфея під конвоем було доставлено в Мараморош-Сигот. Після 21 дня ув'язнення його перевезли до

¹ Згодом архієпископ Смоленський і Добружський. Розстріляний НКВС 8 грудня 1937 р. в Катинському лісі під Смоленськом. Канонізований РПЦ в 2001 р.

² Списокъ и точное описание жизни братіи жіющихъ и жившихъ въ монастыри Святителя о. Николая что при с. Иза, округа Хустскаго въ Карпатской Руси. – Арк. 2.

³ ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4д. – Спр. 166. – Арк. 49 зв.

Кошиць. Гарнізонний військовий суд приговорив його до трьох місяців арешту. Після початку військових дій з Росією, його було звільнено з-під варті та направлено рядовим солдатом до саперного полку в м. Комарово. У першій половині серпня 1914 р. полк відправлено на Східний фронт. Воювати проти своїх одноплемінників ієромонаху Матфею доводилося недовго. 28 жовтня 1914 р. він потрапив до російського полону¹. Перебував у таборі військовополонених в м. Ново-Николаєвськ.

З табору він пише листи владикам Антонію та Євлогію, які за посередництва обер-прокурора Святійшого Синоду Саблера дають йому волю. За наказом церковної влади направлений на приход у Галичину. Однак з наступом австро-німецьких військ був переведений до російської армії на посаду перекладача. До завершення війни о. Матфей перебував на цій посаді на румунському фронті.

Після військових дій о. Матфей проживав деякий час в Гиржавському монастирі в Бессарабії, а потім в Феофанівському під Києвом. Обслуговував як священник с. Хотово².

28 березня 1919 р. він повернувся до рідного села. Після включення Закарпаття до складу Чехословаччини православний рух набув нових форм. Православних вже ніхто не переслідував, вони могли вільно змінювати релігію. Однак з'явилися інші проблеми: відсутність храмів, мала кількість духовенства, конфлікти з уніатами. З 30 березня 1919 р. по 25 липня 1920 р. він обслуговує с. Горінчово-Монастирець Хустського округу³. З 25 липня 1920 р. по 18 травня 1925 р. – настоятель приходів у селах Нанково та Нижнє Селища того ж округу.

У 1919 р. в с. Іза було засновано чоловічий Свято-Миколаївський монастир. Чернечу братію очолив ієромонах Алексій (Кабалюк). Серед братії був також і ієромонах Матфей, який брав активну участь у розбудові обителі. 18 квітня 1925 р. братія монастиря

¹ Матфей (Вакаров), архімандрит. Із споминів про минуле (на день свята єдності Закарпаття в православ'ї) // Православний вісник. – 1949. – № 8-9. – С. 269.

² Списокъ и точное описание жизни братіи жіющихъ и жившихъ въ монастыри Святителя о. Николая что при с. Иза, округа Хустскаго въ Карпатской Руси. – Арк. 2.

³ Нині с. Монастирець Хустського району

*Братія Свято-Миколаївського монастиря в с. Іза,
третій зліва - Матфей (Вакаров)*

обрала його своїм настоятелем. У зв'язку з тим, що монастир було перенесено за межі села – в урочище Карпутлаш, настоятель взявся за будівництво церкви, житлових та господарських споруд.

У одному із анонімних джерел греко-католицький автор на угорській мові негативно описує діяльність Матфея (Вакарова). Незважаючи на це, наведемо його свідчення для читача. «В Нижньому Селищі схизматиків 60%, уніатів – 40%. У цих місцях один священик – Матфей (Вакаров). Проживає в Ізі і звідти виконує роботу. Вакаров селянин із Ізи, йому коло 40 років (*точніше 35 р. – Ю.Д.*). Досить бідним був чоловіком, але у православному русі в Ізі бере участь із самого початку. Ще з мирних часів утік до Росії, там висвятився. Під час війни у 1916 р. повернувся (*точніше у 1914 р. – Ю.Д.*), був інтернований. Під час революції (*мається на увазі революція в Угорщині – Ю.Д.*) зупинився в Ізі, має чималу роль у поширенні схизматики. Як духовна особа постійно агітує проти

уніатів»¹. Тенденційність даного документу очевидна – автор був незадоволений поширенням православного руху на Закарпатті.

17 травня 1925 р. за заслуги перед православною церквою єпископ Досифей (Васич) у м. Ніш (Сербія) возвів Матфея в сан ігумена. Наступного року (29 червня) він був возведений в сан архімандрита та призначений помічником єпископа Досифея на Підкарпатській Русі. У 1926 р. нагороджений набедреником та палицею².

З 20 травня 1925 р. по 20 грудня 1929 р. обслуговує православні приходи в с. Бороняво та Крива Хустського округу. З 21 грудня 1929 р. по 28 лютого 1933 р. – архімандрит Матфей служить у с. Нанково³.

У 1929-1944 рр. він був членом Єпархіальної Ради та Духовної Консистоії. З 1933 р. по 1944 р. – інспектор по викладанню Закону Божого в Народних школах Мукачівсько-Пряшівської православної єпархії. У цей же час (з 1 березня 1933 р. по 26 жовтня 1944 р.) – настоятель приходу в с. Горінчово⁴.

На посаді настоятеля монастиря архімандрит Матфей турбувався процвітанням обителі. Наприклад, у листі до єпископа Дамаскіна (Грданічка) від 20 квітня 1932 р., він просить владу посприяти залишенню в монастирі афонського ченця Йосифа (Поповича), уродженця с. Кошелево. «Еще въ конце мая 1931 года прибылъ съ Афона іеродияконъ Іосифъ Поповичъ, бывший собратъ Свято-Николаевского монастыря, который на Афоне получил живописное художество, каковое художество въ Карпатской Руси очень нужно... Я думаю, Владыко Святыи, что подобныхъ людей не очень стоило бы выпускать отъ себя... Поэтому обращаемся въ Вамъ Преосвященству со смиреннейшимъ прошениемъ сделать официальное требование старцу іеромонаху Исаакію, настоятелю келліи 12 Апостоловъ на Афоне, чтобы онъ благоизволилъ отпустить іеродиякона Іосифа

¹ ДАЗО. – Ф. 151. – Оп. 7. – Спр. 1041. – Арк. 9.

² ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4д. – Спш. 166. – Арк. 49 зв.

³ Там само. – Арк. 50.

⁴ Там само.

для общей пользы въ Карпатской Руси»¹. Треба погодитися з думкою архімандрита Матфея. Іконописна справа на Закарпатті у той час знаходилася на дуже низькому рівні. При монастирі в Ізі єпископ Дамаскін відкрив іконописну школу, а ієромонах Йосиф став її основоположником.

Відомо, що архімандрит Матфей (Вакаров) вів особисті записи. Однак нам не вдалося їх поки що виявити. В архіві Ізького монастиря зберігається унікальне рукописне джерело – «Списокъ и точное описание жизни братіи жіющихъ и жившихъ въ монастыри Святителя о. Николая что при селе Иза, округа Хустскаго въ Карпатской Руси». Автором цього рукопису був архімандрит Матфей, але пізніші записи робилися вже іншою рукою. До «Списку...» включено біографії 64 ченців, що проживали в монастирі в Ізі. Кожна біографічна довідка містить точну дату народження ченця, імена та місце проживання його батьків, час постригу в рясу та мантию, чернече ім'я, дата смерті. Це єдине джерело такого характеру з історії чернецтва на Закарпатті, що збільшує його наукову цінність.

Виконуючи завдання правлячого архієрея, архімандрит Матфей, як досвідчений керівник, часто інспектував чернечі обителі. Нами виявлено кілька звітів про таку перевірку скитів. Вони написані дуже детально. Архімандрит Матфей звертає увагу на всі аспекти життєдіяльності скиту, пише про його насельників, про позитиви та негативи чернечого життя. Наприклад, про скит у Бедевлі він писав: «Если действительно основывается монастырь въ Бедевли, такъ нужно его устроить по настоящему, чтобы его можно назвать монастыремъ, но не случайнымъ строениемъ, где всякий можетъ жить по своему, какъ захотеть... Нужно поставить настоятеля, а также нужно дать къ монастырю какой нибудь районъ для обслуживания, чтобы монастырь могъ существовать»².

У 1945 р. призначений благочинним Ізького благочинія. З 1946 р. й до своєї кончини виконував обов'язки благочинного православних монастирів Закарпаття.

¹ Архів Мукачівської Православної Єпархії.

² Там само.

Архімандрит Матфей (Вакаров), 1940-і рр.

10 грудня 1947 р. єпископ Нестор (Сидорук) підтвердив призначення архімандрита Матфея настоятелем Свято-Миколаївського монастиря.

Восени 1953 р. архімандрит Матфей захворів. Параліч прикував його до ліжка. 30 вересня він прийняв велику схиму, а 1 жовтня мирно відійшов у вічність. Похований на монастирському кладовищі в Ізі.